FIATAL MŰSZAKIAK TUDOMÁNYOS ÜLÉSSZAKA XVIII.

Kolozsvár, 2013. március 21–22.

A MIMÉZIS SZEREPE AZ ÉPÍTÉSZETBEN

NAGY Marianna

Abstract

My primary aim with the thesis is to prove that the architectural mimesis, that is the relationship of architecture to reality has been existing for a long time and fundamental in the architecture design language. I try to answer the question what we mean by mimesis in architecture, because the content that lies behind the term piques world-wide interest and has prompted discussion, and it was the mother of a lot of misunderstanding. I want to document that how the ideas of architectural mimesis get expression in some thinkers in time periods and cultures distant from each other. Between of my aims is lined to attempt to illustrate the mimesis in architecture creations. Likewise my purpose is to start completely logical questions in connection with practical architectural work according to which the mimesis can be used in a broad or narrow sense in contemporary architecture. A parallel can be drawn between today's architecture and the principles which developed in the Renaissance. The hidden mathematical order, which was discovered in the Renaissance is utilized in the cybernetic architecture. The anthropomorphic architecture has „vivified” the buildings by using human rate systems. The postmodern is precisely imitates all the architectural styles as the renaissance imitates the Greeks. Countless generations' architectural zeal was leaving for us to recognize in them the images and countless metamorphosis of ideas, which we want to create again with our own tools and opportunities and which must be re-create – thus we fulfilling the mission of the architectural culture stretching through centuries and intergenerations.

Key words:

mimesis, architecture

Összefoglalás

A dolgozattal elsődleges célom, hogy bebizonyítsam, hogy az építészeti mimézis, vagyis az építészetnek a valósággal kapcsolatos viszonya régóta létezik és alapvető jelentőségű az építészet formanyelvében. Arra a kérdésre is próbálok választ adni, hogy mit is értünk az építészetben mimézisen, ugyanis a tartalom, amely az elnevezés mögött rejlik, világszerte nagy érdeklődést és vitákat váltott ki, és sok félreértésnek a szülőanyja lett. Dokumentálni akarom, hogy az építészeti mimézissel kapcsolatos gondolatok hogyan jutnak kifejeződésre egyes gondolkodóknál egymástól távol eső időszakokban és kultúrákban. Célom között sorakozik még megkísérelni a mimézist építészeti alkotásokban szemléltetni. Ugyancsak célom, hogy konkrét építészeti mű kapcsán indítsak el teljesen logikus kérdéseket, miszerint a mimézis napjaink építészetében használható-e tágabb vagy szűkebb értelemben. Napjaink építészetéhez párhuzamot lehet vonni a reneszánszban kialakult elvekhez. A reneszánszban felfedezett rejtett matematikai rendet hasznosították a kibernetikus építészetben. Az antropomorf építészet az emberi arányrendszerek segítségével „életre keltette” az épületeket. A posztmodern éppen úgy utánozza az összes építészeti stílust, mint a reneszánsz a görögöket. Megszámlálhatatlan generációk építészeti buzgalma lett ránk hagyva, hogy felismerjük bennük a képek és elképzelések megszámlálhatatlan metamorfózisát, melyeket a magunk eszközeivel és lehetőségeivel mi is újra akarunk teremteni, és amelyeket újra is kell teremtenünk – ezzel teljesítjük be az építészeti kultúra századokon és generációkon átívelő hivatását.

Kulcsszavak:

mimézis, építészet

1. A mimézis, mint fogalom meghatározása

A mimézis görög eredetű kifejezés (latinul imitatio) elsődleges jelentése „utánzás”. A valóság külső és belső formáinak, tulajdonságainak utánzását jelölő fogalom az ókori görög filozófiában és

esztétikában. Esztétikailag legteljesebb kifejtését Platónnál és Arisztotelésznél találjuk, akik elfogadták Szókratész elméletét, miszerint a művészet a „látható világ tükré”. [1] Azonban mindketten eltérő jelentést adtak neki. *Platón* a művészetet a külvilág passzív és hű másolásának látta. Radikális, kompromisszummentes utánzás–felfogást birtokolt, ugyanis nem fogadta el a valóságot utánozó művészetet és mindenfajta mimetikus költészetet kitiltott államából. *Arisztotelész* ennél liberálisabb, mérsékeltebb felfogással rendelkezett. A mimézis elven nem a dolgok másolását értette, épp ellenkezőleg, a dolgok lényegének visszaadását. Azt mondhatjuk, hogy évezredek keresztül egyes teoretikusok védték az utánzás elvét, mások pedig elvetették. Azok vetették el, akik ragaszkodtak a platonikus utánzás–felfogáshoz és azok álltak mellé, akik az arisztoteléus felfogást vallották.

2. Építészet: mimetikus vagy poétikus művészet?

A mimetikus művészetek alapja az a gondolat, hogy az ember nem képes tökéletesebbet alkotni, mint a természet, csak másolhatja azt. Közé tartozik a festészet, a szobrászat, a tánc, a dráma. A poétikus művészetek alapja viszont az a gondolat, hogy a szellemnek vannak olyan alkotásai, amelyek a természettől és az élettől egyébként idegenek. Világosan láthatók a zenében, az építőművészetben, az ornamentikában, ezen túlmenően a költészetben és a képzőművészetben, amennyiben olyan dolgokat mutatnak meg, amelyeket az avatatlan szem nem lát az életben. [2] A témavázlatban feltett kérdésre a válasz az, hogy az építészetben is van mimézis, miközben poétikus művészet is. Az építészet a két alapgondolat egysége. A mimézis értelmezése viszont korszakonként változik és mindig mást jelent.

3. Az építészet, mint mimetikus művészet

Az építészeti alkotás vonzerejének egyik titka talán abban van, hogy megállítja és kimerevíti a mindenkori jelen eltűnő pillanatát, az épületen megállítja az időt. A mimetikus művek a vizuális nyelv folyamatos jelenidejében léteznek, az idők végezetéig. A mimézis talán nem más a művészek kezében, mint az elmúlás elleni harc egyik eszköze? Arisztotelész a ház geneziséét úgy magyarázta, hogy az építész ez esetben valami olyasmit hoz létre, amit a természet éppen így hozna világra. [3] Házakat látunk, melyek homlokzatai hatalmas maszkoknak látszanak, a portáljai garatnak, ablakai pedig szemeknek, alaprajzaikban az ideális emberi test harmonikus méretei rajzolódnak ki. A metaforikus kifejezőmód Arisztotelész definíciója szerint azon képességen alapul, hogy hasonlóságot látunk a nem hasonlóban. Az építészeti fogalomtár nagyon gazdag effajta megfelelésekben. Gondoljunk csak az épület LÁBazatára, a HOMLOKzatra, a BORDÁzatra vagy a REDŐkre. Ezek az elnevezések az emberi test és a házak testszerűségének mélyen gyökerező hasonlatosságára utalnak. [4]

4. A reneszánsz miméziselmélet, mely fordulópont az építészeti mimézis szempontjából

A reneszánsz azért számít fordulópontnak az építészeti mimézis szempontjából, mert gondolkodói azt emelték ki, hogy nem minden utánzás szolgálja a művészetet, hanem csak az, ami „jó”, „művészi”, „szép”, „imaginatív”. [5]

4.1. A világ mögött meghúzódó rejtett matematikai rend

A mimézis ábrázolni tud, de teremteni nem, ezért számára elengedhetetlen valamilyen modell. Rájöttek, hogy a matematika segíthet megérteni az emberi és isteni természet közötti kapcsolatot. Az „istenti rend” olyan aspektusból tekinthető mimézisnek, hogy a természetben előforduló számos mintát is leír. Az aranyspirál jelenik meg számos kagylóban és néhány állat szarvformájában is. Az alma magházában isteni arányú szakaszokból álló pentagramma látható.

4.2. Az emberi arányok vizsgálata

Az emberi arány maga az ember mimézise. Az emberi arányok utánzásának segítségével az épületet emberiesíteni lehet. Ahogy az emberi test tagjai, az egész alaknak felelnek meg, úgy az épület tagjai is szintén megfelelnek méretükkel az egész műnek.

4.3. Mimézis, mint az épületek másolása

A reneszánsz utánozza a görögöket, a reneszánszt utánozza az angol klasszicizmus. A palladianizmus, a klasszicizmus is a görögöket utánozza. Az eklektika és romantika már minden stílust megenged utánozni (román, gótika). A posztmodern, mint XX. századi eklektika, minden stílust utánoz. Napjaink modernizmusa a 20-as évekbeli klasszikus modernnt utánozza.

5. Mimézis napjaink építészetében

A reneszánsz fordulópontja óta, ahol a természetet különbözőképpen ítélték meg, napjainkban visszatértek azokhoz az elvekhez, mely szerint csak a „jó” utánzás szolgálja a művészetet. A természetet ma a rend és a káosz, a mintakövetés és a véletlenszerűség, az egyszerűség és az összetettség keverékének tekintik.

5.1. Számítógépes, kibernetikus építészet

A jelenkor építészei – a természeti formák mögött rejlő matematika, a nem-lineáris geometria és a komputeres modellezés mélyreható tanulmányozásával – felfedezhetik a görbékre támaszkodó organikus építészet izgalmas és kevésbé ismert világát. A kibernetika abból a szempontból tekinthető mimézisnek, hogy az agyban lejátszódó folyamatok törvényszerűségének valamint az élő szervezetnek gépi utánzása.

5.2. Antropomorf építészet

A természet alkotta görbéket visszahívták az építészetbe, ezáltal újraélesztették azt az elképzelést, mely szerint az épületek archetipikus formákat is tükrözhetnek azáltal, hogy egyszerű kockalakódobozok lennének. Az élő szervezetben is megfigyelhető formadinamikát utánozták. Nem volt ritka az emberi archoz hasonló épület sem. Az antropomorf építészeti szemlélet olyan értelemben tekinthető mimetikusnak, hogy az épület egész szerkezetében, térrendszerében az élő szervezetéhez hasonló egységként fogható fel. A természet formálási módját utánozza.

5.3. Előző korok utánzása (posztmodern) építészet

Az építészet a posztmodern korában felkarolja a valamennyi eddig létező stílust. A stílusok közt szabadon kirándulhatunk a történelemben, alkalmazhatjuk valamennyi kor eredményeit. A posztmodern stílus azért tekinthető mimézisnek, mert utánoz, mégpedig a régi korok stílusát utánozza, miközben a helyi hagyományokat dolgozza fel és játékosan felülírja a modern építészet formajegyeit.

6. Konklúzió

A források olvasása közben egyre jobban megértettem, mit is jelenthet *utánozni* az építészetben. Véleményem szerint a mimézis során az utánzat egy másik természetet kap és sajátossá válik. Nem szerencsés pusztán lemásolni, szolgálai követni a természetet, hiszen másolni gondolkodás nélkül is lehet. Aki valamilyen minta szerint dolgozik, közben észre sem veszi, maga sem tudja, hogy nem is dolgozik. Nagyot alkotni csak előzetes elméleti munkásság után lehetséges, így lesz egyedi az épület és nem egy másolat.

Irodalomjegyzék

- [1] *Mimézis*. In: Világosság. 1968. 9. évf. 2. sz.
- [2] Peter Kunzmann, Franz-Peter Burkard, Franz Wiedmann: *SH Atlasz. Filozófia*, Springer Hungarica Kiadó, 1993.
- [3] Hans Blumenberg: „A természet utánzása” a teremtő ember eszméjének előtörténetéhez. In: *Studium Generale*.
- [4] Zoltai Dénes: *Az esztétika rövid története*, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1978.
- [5] Jan Pieper: *Hasonlóságok. Az építészet mimézisei és metamorfózisai*. In: Post Scriptum: Utóirat. 2009/3. IX.évf. 50. Jubileumi szám

Nagy Marianna, építészmérnök Bsc hallgató

Munkahely: Debreceni Egyetem, Műszaki Kar, Építészmérnök Tanszék

Cím: 4028, Magyarország, Debrecen, Ótemető út 2-4.

Telefon: +36-52-415-155

E-mail: marianna.nmariann.nagy@gmail.com